

Diergeneeskunde beter bekend met zoönosen dan humane geneeskunde

Aandacht voor zoönosen groeit

Met de uitbraken van bse, vogelgriep en meer recent Q-koorts groeide de aandacht voor zoönosen of ziekten die overdraagbaar zijn van dieren op mensen. Goede monitoring van de dier- en volksgezondheid is noodzakelijk in de bestrijding ervan.

tekst Annelies Debergh

De uitbraak van Q-koorts op diverse geitenhouderijen in Zuid-Nederland in 2010 bracht zoönosen, of ziekten die overdraagbaar zijn van dier naar mens, opnieuw in de belangstelling. 'Zoönosen zijn altijd al bekend onder veehouders.' Linda van Wuijckhuise is als gespecialiseerd rundveedierenarts verbonden aan de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) in Deventer. 'Ik heb het idee dat veehouders in vergelijking met burgers beter bekend zijn met zoönosen, omdat die sector continu bezig is met de bestrijding ervan.'

Meer alertheid rondom zoönosen is volgens Van Wuijckhuise vooral voor de burger aan de orde. 'Juist door een gebrek aan kennis nemen burgers bepaalde risico's wanneer ze contact hebben met dieren. Vroeger had iedereen wel iemand in de familie die in de agrarische sector actief was. Als de binding met de sector kleiner wordt, bestaat ook het risico dat het bewustzijn afneemt.'

Meer onder de aandacht

Koen De Bleecker, werkzaam als rundveedierenarts bij DGZ Vlaanderen, valt zijn Nederlandse collega bij en denkt ook dat het bewustzijn bij de burger beter kan. 'Wat communicatie betreft, is een grote rol weggelegd voor de humane geneeskunde', stelt de diergezondheidsspecialist. 'Soms heb ik de indruk dat de veehouderijsector beter geïnformeerd wordt dan de modale burger.'

Dat de aandacht voor zoönosen groter is vanuit de veterinaire gezondheid, vindt Joke van der Giessen, dierenarts en seni-

or onderzoeker zoönosen bij het RIVM, logisch. 'Bij productiedieren werkt een dierenarts indirect voor de volksgezondheid. Het is vanzelfsprekend dat veel aandacht uitgaat naar monitoring van dierziekten.' Overdraagbare infecties staan vanwege talrijke voedselproducten van dierlijke oorsprong altijd al in de belangstelling. 'Bij de humane geneeskunde zijn zoönosen slechts een fractie van het vakgebied.'

Probleem steeds beter gekend

Het aantal overdraagbare infecties neemt volgens enkele specialisten niet toe, de attentiegebieden verschuiven wel in de tijd. 'Zoönosen zijn duidelijk meer onder de aandacht dan pakweg vijftig jaar geleden', zegt Jeroen Dewulf. Dewulf is professor veterinaire epidemiologie aan de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent in Merelbeke. 'De belangstelling voor zoönosen groeit doordat het probleem ook steeds beter is gekend.'

Jeroen Dewulf wijst ook naar de burger. 'De consument is de afgelopen jaren veel kritischer geworden op voedselproductie. De consument eist nu bovenal een kwalitatief goed en veilig product, daar waar hij vroeger allang blij was dat er eten op tafel kwam.'

De globalisering en de veranderende leefgewoonten van de consument zorgen voor respectievelijk een snellere verspreiding en een grotere blootstelling. Joke van der Giessen somt voorbeelden op van gewijzigde eetpatronen. 'De consumptie van rauw of onvoldoende verhit

Zoönosen in de vleesveehouderij

Een klein deel van de dierinfectieziekten is besmettelijk voor de mens. Dat zijn de zogenaamde zoönosen. Brucellose en tuberculose zijn twee van de meest bekende voorbeelden van overdraagbare infectieziekten, die in veel Europese landen bestreden zijn.

Hoewel zoönosen slechts een klein onderdeel vormen van de humane geneeskunde, is de lijst met overdraagbare infecties erg uitgebreid. Voorbeelden die

de voorbije jaren veel aandacht kregen, zijn bse en Q-koorts.

Salmonellose, Listeria monocytogenes, ringschurft (trichophytie), toxoplasmose, leverbot, cryptosporidiose en E. coli zijn andere overdraagbare infecties. Leptospirose bij runderen, veroorzaker van melkerskoorts bij mensen, is een ander voorbeeld. De ziekte komt in Nederland nauwelijks meer voor dankzij een verplicht bestrijdingsprogramma.

rundvlees stijgt bijvoorbeeld. En die trend verhoogt het risico op contact met zoönosen.'

Wanneer Joke van der Giessen enkele vaak opduikende zoönosen beschrijft, maakt ze onderscheid tussen meldingsplichtige en bestrijdingsplichtige zoönosen. 'Op bestrijdingsplichtige zoönosen, zoals rundertuberculose, is veel controle en er lopen ook bestrijdingsprogramma's. Meldingsplichtige zoönosen, als Q-koorts, moeten alleen worden gemeld.' Ook enkele niet-meldingsplichtige zoönosen worden in de gaten gehouden. Zo leidde Van der Giessen het recente onderzoeksproject Emzoo rondom 'emerging' zoönosen, overdraagbare ziekten die mogelijk toenemen of voorkomen waar ze eerder niet werden gezien. 'De bedoeling was vooral om te kijken op welke zoönosen we ons moeten voorbereiden in de toekomst.'

Aan de hand van het project is een lijst van 86 overdraagbare infecties opgesteld die een risico kunnen vormen voor mensen. 'Voor elk van die zoönosen is nagegaan of we ze belangrijk genoeg vinden om naar te kijken en in welke mate we ze moeten monitoren. Hoe hoger de zoönosen op deze lijst staan, hoe groter het belang om ze in de gaten te houden.'

Sanitaire maatregelen

In Nederland vindt elke maand een signaleringsoverleg plaats rondom zoönosen en dierziekten in het algemeen. Ontwikkelingen rondom aviaire influenza of vogelgriep en recenter ook Q-koorts hebben ervoor gezorgd dat het onderwerp van overdraagbare aandoeningen ook meer is gaan leven in de humane geneeskunde. 'Het besef is gegroeid dat een goede aanpak draait om samenwerking van de diverse instanties rondom humane en diergezondheid', zegt Joke van der Giessen. 'De hele "one-health"-beweging – gezonde dieren voor gezonde

mensen – is hierop gebaseerd. Samenwerking en een goede monitoring zijn daarbij noodzakelijk.'

De aandacht voor zoönosen hoort de landbouwsector niet als een bedreiging te zien, vindt Jeroen Dewulf nog. 'Alle maatregelen die zoönosen onderdrukken, zijn ook voor de diergezondheid positief.' Hij ziet de aanpak veeleer vanuit het kader van optimaliseren van bedrijfsresultaten. 'Als je aan de eisen voldoet voor de bestrijding van zoönosen, rendeert dat op het vlak van productieresultaten. Doe het voor jezelf en zie het als een kans.'

Volgens Koen De Bleecker is de Vlaamse veehouderij op dat vlak de laatste tien tot vijftien jaar enorm geëvolueerd. 'Het aantal sanitaire maatregelen is op de bedrijven sterk gestegen. Indirect zijn zoönosen zo ook aangepakt.'

Hygiëne is de belangrijkste factor voor het succesvol inperken van zoönosen. 'Het gaat niet om speciale maatregelen, maar om gewone algemene hygiëne', stelt Linda van Wuijckhuise van de GD. Ze wijst op het gebruik van bedrijfseigen kleding en laarzen door bezoekers, het vermijden van aanvoer van vreemd vee en het verhinderen van contact met andere bedrijven. Ook basiszaken zoals de handen wassen na contact met vee komen ter sprake. 'Kinderen op het erf horen te leren dat je pas eet na de handen te hebben gewassen. Maar ook zwangere vrouwen horen extra alert te zijn en bij voorkeur zelfs de handen te ontsmetten na grondig wassen.'

Koen De Bleecker ziet nog ruimte voor verbetering. Hij wijst zo op het gebruik van handschoenen bij kalvende koeien en de verwerking van mest en nageboorten van geïnfecteerde koeien. Ook het gebruik van bedrijfseigen kleding en laarzen door bezoekers, veehandelaars en dierenartsen, haalt hij aan. 'Dergelijke zaken raken traag ingeburgerd.' |